

Sygn. akt I ACa 1129/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 marca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Roman Sugier (spr.)
Sędziowie :	SA Zofia Kawińska-Szwed SO del. Joanna Naczyńska
Protokolant :	Anna Wieczorek

po rozpoznaniu w dniu 5 marca 2014 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa M. K. (1), T. K. i M. K. (2)

przeciwko G. W. i A. F.

o zapłatę i ustalenie

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 30 lipca 2013 r., sygn. akt I C 123/12

1) zmienia zaskarżony wyrok:

a) w punkcie 1 i 2 w ten sposób, że zasądza solidarnie od pozwanych na rzecz każdego z powodów po 49 216,66 (czterdzieści dziewięć tysięcy dwieście szesnaście i 66/100) złotych, a w pozostałej części powództwo oddala,

b) w punkcie 3 w ten sposób, że zasądza od pozwanych solidarnie na rzecz powodów kwotę 2 417 (dwa tysiące czterysta siedemnaście) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu,

c) w punkcie 4 w ten sposób, że nakazuje pobrać od pozwanych solidarnie na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Katowicach kwotę 7 100 (siedem tysięcy sto) złotych tytułem opłaty sądowej od pozwu, od uiszczenia której powodowie byli zwolnieni;

2) oddala apelację w pozostałym zakresie;

3) zasądza od pozwanych solidarnie na rzecz powodów kwotę 1 800 (tysiąc osiemset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym;

4) nakazuje pobrać od pozwanych solidarnie na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Katowicach kwotę 6 439 (sześć tysięcy czterysta trzydzieści dziewięć) złotych tytułem opłaty sądowej od apelacji, od uiszczenia której powodowie byli zwolnieni.

Sygn. akt I ACa 1129/13

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 30 lipca 2013 r. Sąd Okręgowy w Katowicach zasądził solidarnie od pozwanych G. W. i A. F. na rzecz powodów M. K. (1), T. K. i M. K. (2) solidarnie 18.874,98 złotych a w pozostałej części powództwo oddalił.

Ponadto Sąd zasądził solidarnie od pozwanych na rzecz powodów solidarnie kwotę 3.617 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu i nakazał pobrać od powodów M. K. (1) i T. K. solidarnie na rzecz Skarbu Państwa kwotę 3456,75 złotych tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych.

Rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego oparte zostało na następujących ustaleniach.

Pozwani i J. K. (1) w 1990 roku utworzyli spółkę cywilną „(...)”. Udział J. K. (1) wynosi 50%. J. K. (1) zmarł w (...) roku. Spadek po nim nabyli powodowie.

Pozwani dokonali rozliczenia w związku ze śmiercią zmarłego wspólnika i zaproponowali powodom kwotę 7.006 złotych.

Wobec odmowy przyjęcia tej należności przez powodów oferowaną kwotę złożyli do depozytu sądowego.

Majątek spółki cywilnej pozwanych i spadkodawcy powodów ustalony przez biegłego J. S. metodą majątkową wynosił 33.105,87 złotych. Pomniejszony o należności zobowiązania oraz po odjęciu wkładów wartość tego majątku to 8.935,15 złotych. Przy uwzględnieniu niepodzielonych zysków za rok 2009 i 2010 należność zmarłego wspólnika przypadająca mu zgodnie z 50% udziałem w stratach i zyskach wynosi 7.542,38 złotych.

Kolejny biegły sądowy S. K. dla ustalenia majątku spółki zastosował trzy różne metody: majątkową, dochodową oraz mieszaną tzw. szwajcarską. Ustalenia metodą majątkową wskazały na wartość majątku wspólnego spółki wynoszącą 32.600,65 złotych a wielkość spłaty po zmarłym wspólniku na 18.874,98 złotych.

Metodą dochodową wartość majątku spółki biegły wyliczył na 382.862,37 złotych a spłaty po zmarłym wspólniku na kwotę 191431.18 złotych.

Przy zastosowaniu metody mieszanej wartość majątku spółki to 266.108,50 złotych a 50% z tej kwoty to 133.054,15 złotych.

Mając na względzie powyższe ustalenia Sąd uznał, że zasadność roszczenia powodów dotyczącego rozliczenia pozostałych wspólników ze spadkobiercami zmarłego wspólnika winna być oceniana w oparciu o przesłanki określone w przepisie art. 871 § 2 kc.

Powodowie mają prawo do takiej części majątku wspólnego, która pozostaje po odliczeniu zobowiązań i wartości wkładów, w jakiej zmarły wspólnik uczestniczył w zyskach i stratach spółki.

W ocenie Sądu Okręgowego wartość tego majątku winna być ustalona na dzień ustania stosunku prawnego metodą majątkową. Brak jest podstaw do stosowania metody dochodowej, gdyż wspólnik który wystąpił ze spółki nie ma prawa do partycypowania w przyszłych zyskach spółki ani też nie odpowiada za powstałe po wystąpieniu ze spółki straty.

Ponadto zmiana składu osobowego spółki, związana z wystąpieniem przez jednego ze wspólników ze spółki powoduje, że traci ona swój dotychczasowy charakter i funkcjonuje w zupełnie nowy sposób.

Dlatego Sąd Okręgowy zasądził na rzecz powodów tę część majątku wspólnego spółki jaka po odliczeniu zobowiązań i wniesionych wkładów przypadła spadkobiercom po J. K. (1) przy uwzględnieniu stosunku w jakim partycypował w stratach i zyskach spółki, przy czym wielkość tego majątku Sąd ustalił w oparciu o wyliczenie biegłego S. K. dokonane metodą majątkową.

Jako podstawę prawną rozstrzygnięcia o kosztach Sąd wskazał przepis art. 113 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Wyrok Sądu pierwszej instancji został zaskarżony przez powodów w części oddalającej powództwo o zapłatę kwoty 128.776 złotych oraz obciążających powodów kosztami na rzecz Skarbu Państwa.

Powodowie zarzucili, że Sąd Okręgowy wbrew opinii biegłego J. K. (1) ustalił wartość majątku wspólnego spółki cywilnej metodą majątkową zamiast metodą mieszaną mimo, że ze wspomnianej opinii wynika, iż spółka przy relatywnie niewielkiej wartości składników majątkowych generuje wysokie zyski. Po śmierci J. K. (1) spółka nie zaprzestała działalności i funkcjonuje w dalszym ciągu przynosząc zyski pozostałym wspólnikom.

Powołując się na powyższe powodowie wnosili o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie na ich rzecz od powodów solidarnie kwoty 147.650 złotych oraz kosztów procesu za obie instancje.

Pozwani wnosili o oddalenie apelacji i o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

W toku postępowania międzyinstancyjnego okazało się, że orzeczenie Sądu Okręgowego zawarte w punkcie 3 zaskarżonego wyroku obarczone jest błędem, gdyż Sąd zamiast zasądzić koszty postępowania w kwocie 3.617 złotych od powodów na rzecz pozwanych zasądził je od pozwanych na rzecz powodów.

Wniosek pozwanych o sprostowanie tego błędu, jako oczywistej omyłki, został oddalony przez Sąd Okręgowy a zażalenie pozwanych nie zostało uwzględnione przez Sąd Apelacyjny.

Sądy obu instancji uznały, że błędne orzeczenie o kosztach winno być kwestionowane zażaleniem a nie postanowieniem o sprostowanie oczywistej omyłki.

Sąd Apelacyjny w Katowicach zważył co następuje.

Apelacja powodów w znacznej części jest zasadna.

Nie do odparcia jest zarzut sprzeczności ustaleń z treścią zebranego materiału dowodowego, co do wartości majątku wspólnego spółki cywilnej „(...)”, której wspólnikiem był zmarły J. K. (1).

Podstawą ustaleń w tym zakresie nie mogła być opinia biegłej z zakresu księgowości J. S. gdyż biegła ta w swej opinii podniosła, że nie posiada uprawnień do wyceny majątku trwałego należącego do Spółki i w związku z tym przyjęła do wyliczeń wartości wskazane przez pozwanych w odpowiedzi na pozew. Pozwani zaś kierując się zasadami księgowymi większość wyposażenia cukierni ocenili jako nie posiadającą żadnej wartości ze względu na jego całkowite zamortyzowanie.

Ponadto biegła uznała, że majątek spółki nie może być wyszacowany jako majątek przedsiębiorstwa, gdyż po śmierci jednego z trzech wspólników spółki funkcjonuje już jako inne przedsiębiorstwo.

Zastrzegła nadto, że nie jest uprawniona do ustalania rynkowej wartości przedsiębiorstwa gdyż jest biegłym z zakresu księgowości.

Mankamentami tymi nie jest obarczona opinia biegłego J. K. (2), który w ramach swej specjalności wyszacował rynkową wartość elementów wyposażenia cukierni i wyliczył wartość majątku spółki traktując majątek spółki jako

przedsiębiorstwo w skład którego wchodzi zarówno elementy majątkowe jak i niemajątkowe takie jak lokalizacja czy renoma wynikająca z długotrwałości funkcjonowania i jakości oferowanych towarów.

Zasadnie biegły podkreślił, że spółka cywilna „(...)”, mimo poważnie zamortyzowanego wyposażenia, w ostatnim latach przynosiła i będzie przynosić wspólnikom godziwe zyski. Wbrew temu co podał Sąd Okręgowy w motywach zaskarżonego wyroku, ustalenie poziomu zysków jakie Spółka przynosiła przy relatywnie niewielkim majątku oraz jakie może przynosić, bez większych nakładów w przyszłości, nie jest przypisaniem powodowi prawa do przyszłych zysków lecz do spłaty części majątku wspólnego określonej ustalonej w oparciu o kryterium zyskowności.

Podkreślenia wymaga, że zmarły J. K. (1) nie świadczył pracy na rzecz spółki jako cukiernik lecz jako osoba zajmująca się sprawami księgowymi. Produkty spółki wytwarzali i wytwarzają nadal zatrudnieni cukiernicy. Twierdzenia powodów w tym zakresie nie były kwestionowane przez pozwanych a co za tym idzie należy je traktować jako przyznane.

Mając to na względzie biegły K. ustalając wartość majątku wspólnego spółki metodą dochodową przyjął, że brak zmarłego wspólnika, może być zastąpiony zatrudnieniem profesjonalnego menadżera z wynagrodzeniem w wysokości podwójnej średniej pensji krajowej, co umożliwi przedsiębiorstwu cukierniczemu generowanie zysków w dotychczasowej wysokości. Sprzęt cukierni mimo zamortyzowania w znacznym zakresie nadal jest wykorzystywany. Nie są w najbliższym czasie przewidywane poważne nakłady na jego wymianę a cukiernia funkcjonuje z powodzeniem, mimo istnienia na lokalnym rynku szeregu konkurencyjnych firm.

Biegły podkreślił, że ustalony przez niego metodą dochodową majątek firmy równy jest trzyletnim dochodom osiągniętych przez spółkę.

Za zasadne też należy uznać zarzuty powodów, że sprzeczne z zasadami logicznego rozumowania jest przyjęcie, iż wartość połowy majątku spółki to równowartość kilkumiesięcznych dochodów jakie zmarły osiągał z niej w ramach partycypacji w zyskach.

Dostrzegając poważną różnicę między majątkiem wspólnym, którego wartość ustalona została metodą majątkową a wartością spółki ustaloną metodą dochodową, biegły K. uznał, że najbardziej miarodajną będzie metoda szwajcarska, nazwana mieszaną, w której przez zastosowanie określanych mnożników do wartości ustalonych metodą majątkową i dochodową uzyskuje się wartość obrazującą majątek firmy uwzględniającą zarówno wielkość jej majątku jak i zyskowność.

Wartość taką, według stanu z daty śmierci J. K. (1) i cen z daty orzekania, ustalił na kwotę 295.303,66 zł (k. 42 opinii biegłego S. K.).

Podkreślenia wymaga, że ustalenie wartości majątku spółki metodą majątkową miało miejsce w sprzeczności z treścią opinii wspomnianego biegłego, który utrzymywał, że ze względu na specyfikę przedsiębiorstwa wspólników dla ustalenia jego majątku najbardziej jest miarodajna metoda mieszana.

Dlatego Sąd Apelacyjny odmiennie niż Sąd pierwszej instancji ustalił, że wartość majątku wspólnego przypadająca w udziale powodowi po śmierci J. K. (1) to 147.650 złotych.

Brak było podstaw do zasądzenia tej kwoty na rzecz powodów solidarnie, gdyż tego rodzaju uprawnienie powodów jako wierzycieli nie wynika z ustawy ani umowy. Powodowie odziedziczyli spadek po J. K. (1) po 1/3 (okoliczność bezsporna). Dlatego z ustalonej części majątku wspólnego przypada na rzecz każdego z nich świadczenie w wysokości udziału w jakim odziedziczyli spadek czyli po 49.216,66 złotych.

Z tych względów Sąd Apelacyjny zmienił pkt 1 i 2 zaskarżonego wyroku i zasądził od pozwanych solidarnie (art. 370 kc) na rzecz powodów po 49.216,66 złotych, a dalej idące powództwo (co do solidarności żądania) oddalił.

Skorygowania wymagało także orzeczenie o kosztach procesu zawarte w punkcie 3 wyroku gdyż powodowie wygrali proces jedynie w $\frac{3}{4}$ części.

Od pozwanych nakazano pobrać na rzecz Skarbu Państwa 7.100 złotych na podstawie art. 113 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych z tytułu opłaty sądowej należnej od uwzględnionego roszczenia, której powodowie nie opłacili ze względu na częściowe lub całkowite zwolnienie od kosztów sądowych.

Brak było podstaw do obciążenia powodów pozostałą częścią tych kosztów w części przegranej, gdyż powodowie na mocy zwolnienia od kosztów sądowych wynikającego z postanowienia Sądu Okręgowego z dnia 4 kwietnia 2012 r. zapłacili opłatę od pozwu w wysokości odpowiadającej części w jakiej powództwo zostało oddalone.

O kosztach postępowania apelacyjnego oraz opłacie od apelacji, której powodowie nie uiszcili wskutek sądowego zwolnienia od jej uiszczenia, orzeczono na mocy art. 98 kpc i art. 113 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.